

Proposta de declaració de l'
Any Vicent Ferrer
i de celebració d'un Congrés Internacional a l'entorn del
600 aniversari del Compromís de Casp

Motius

Enguany 2012 es complix el 600 aniversari del denominat “**Compromís de Casp**”, pacte a què van arribar en 1412 els representants dels regnes d'Aragó, València i el principat de Catalunya per a triar un nou rei, després de la mort sense descendència ni successor, dos anys abans, de Martín I d'Aragó, acord que va suposar l'arribada de la dinastia Trastámara a la Corona d'Aragó, amb ella el rei Ferran de Trastámara i en el que va tindre una intervenció decisiva Vicent Ferrer i el seu germà Bonifaci, posteriorment santificat.

El fet històric.-

El rei Martí I rei d'Aragó va morir el 31 de maig de 1410 sense descendència legítima ni successor, el que va despertar l'ambició de, per poc, sis pretendents al tron vacant, situació que va encaminar el territori cap a una guerra civil que podria haver acabat amb la Corona d'Aragó. Els sis pretendents foren: Fadrique de Lluna, fill bastard de Martín I; Jaume II d'Urgell, comte d'Urgell; Alfonso d'Aragó i Foix, comte de Dénia, i Ribagorça, marquès de Villena i duc de Gandia, el qual va morir poc abans de la reunió de Casp i fou reemplaçat pel seu germà Juan de Prades; Luis d'Anjou, duc de Calàbria, nét; Juan de Prades, comte de Prades i Fernando de Trastámara, infant de Castella.

El compromís de Casp que va resoldre la qüestió és considerada com una de les fites més importants de la història d'Aragó”. La solució adoptada a finals de juny de 1412, va ser un exemple d'equanimitat, concòrdia entre els pobles i encert polític, perquè va resoldre pacíficament el buit monàrquic. Fou políticament modèlica si es compara amb situacions semblants europees que van arrossegar un període de guerres i enfrontaments fraticides.

En la Corona d'Aragó el dret de la successió al tron es basava primordialment en la "costum" (o raó natural) amb la que, en no existir cap disposició per escrit sobre el particular, els testaments reals i algunes manifestacions esporàdiques de dret hereditari

havien arribat a conformar un sentiment col·lectiu sobre la qüestió. Ni en la legislació aragonesa, ni en la catalana o valenciana, constava cap ordenament que regulara explícitament la successió real. Les úniques disposicions legals donaven per suposada la legítima designació i s'ocupaven exclusivament dels actes referents a la coronació i jurament.

Però, en esta ocasió, faltava continuïtat en l'ocupació directa del tron. Si fins a la data en els testaments dels reis es feia constar la persona a qui corresponien els regnes i terres de la Corona, el del rei Martí no resolía la qüestió, perquè en l'únic testament conservat deixava hereu universal al seu fill Martín de Sicília, mort abans que ell, i, si no n'hi havia, als seus descendents, donat que el rei de Sicília únicament tenia un fill bastard, condició que li excloïa automàticament del tron.

La qüestió es va debatre a Casp. Dels nou compromissaris triats per a emetre el seu juí, els tres aragonesos, dos valencians i un català es van inclinar pel baró més pròxim procreat en legítim matrimoni i unit així mateix per grau de consanguinitat al rei Martí, prevalent en la proximitat de grau sobre la masculinitat o feminitat del parentiu; el triat va ser Fernando de Trastámara.

El papa Lluna i Sant Vicent Ferrer.

A més de l'especial actuació del jurista aragonés Berenguer de Bardaxí en els negocis de la successió, generosament recompensat per Fernando de Trastámara una vegada triat i reconegut com a rei legítim, altres dos personalitats van destacar en el desenrotllament del cèlebre Compromís: el senyor Pedro de Luna i Sant Vicent Ferrer.

Íntimament lligada a l'actuació del papa aragonés, està la figura de Sant Vicent Ferrer, qui basant-se en la seua autoritat moral va tindre l'honor de formar part dels nou "hòmens justos" de Casp, i de ser l'encarregat de proclamar i fer pública l'elecció del nou rei, així com de comunicar-la a l'interessat. El sant valencià va veure sempre en el senyor Fernando de Trastámara un col·laborador eficaç dels seus sermons contra els jueus de la Corona i un servidor incondicional dels interessos de Benet XIII, a qui va obeir sense miraments fins que Fernando I decretara la sostracció a l'obediència del papa aragonés d'Avinyó en 1416.

La solució del Compromís

La Concòrdia d'Alcanyís de febrer de 1412, regulava en 28 capítols el procediment que s'ha de seguir en l'elecció del nou monarca. Respecte als nou jutges, havien de representar proporcionalment a Aragó, València i Catalunya; transferint-los plens poders i àmplies facultats per a obrar en conseqüència, de manera que servira la decisió presa com a mínim per sis d'ells, sempre que haguera almenys un de cada regne.

Els compromissaris es van tancar finalment en concili successori el 17 d'abril amb absoluta reserva en les seues deliberacions, escoltant els procuradors i advocats dels candidats. Fernando de Castella va obtindre sis dels nou vots: els tres aragonesos, els dos valencians dels germans Ferrer, i el català de Bernart Gualbes; almenys un de cada un dels tres regnes.

La sentència de Casp va complaure desigualment a Aragó, València i Catalunya. El 28-VI-1412, a l'església major de la vila, Sant Vicent Ferrer va llegir públicament l'acta de l'elecció, culminant un episodi de la història d'Aragó que va servir per a introduir en la Corona una nova dinastia en la persona de Fernando I de Trastámara.

Proposta

Donada la importància dels fets a rememorar i estudiar, la implicació del Regne de València en ells, la importància que van tindre sobre el nostre territori i la decisiva intervenció de Sant Vicent Ferrer en el Compromís, proposem:

1.- Que la Institució Alfons el Magnànim declare l'any 2012 com "Any Vicente Ferrer" el que subratllarà els estudis d'esta figura, la seua obra, la seua activitat política i religiosa i la seua transcendent presència en la nostra història.

2.- Celebrar el Congrés Internacional de l'any 2012 a dedicant-lo a l'estudi del sant i del Compromís de Casp que va canviar la història de la Corona d'Aragó.

Propuesta de declaración del
Año Vicente Ferrer
y de celebración de un Congreso Internacional en torno al
600 aniversario del Compromiso de Caspe

Este año 2012 se cumple el 600 aniversario del denominado “**Compromiso de Caspe**”, pacto al que llegaron en 1412 los representantes de los reinos de Aragón, Valencia y el principado de Cataluña para elegir un nuevo rey, tras la muerte sin descendencia ni sucesor, dos años antes, de Martín I de Aragón, acuerdo que supuso la llegada de la dinastía Trastámara en la Corona de Aragón y con ella el rey Fernando de Trastámara y en el que tuvo una intervención decisiva Vicente Ferrer y su hermano Bonifacio, posteriormente santificado.

El hecho histórico.-

El rey Martín I rey de Aragón murió el 31 de mayo de 1410 sin descendencia legítima ni sucesor, lo que despertó la ambición de al menos seis pretendientes al trono vacante, situación que encaminó al territorio hacia una guerra civil que podría haber acabado con la Corona de Aragón. Los seis pretendientes fueron: Fadrique de Luna, hijo bastardo de Martín I; Jaime II de Urgel, conde de Urgel; Alfonso de Aragón y Foix, conde de Denia, y Ribagorza, marqués de Villena y duque de Gandía, nieto el cual murió poco antes de la reunión de Caspe y fue reemplazado por su hermano Juan de Prades; Luis de Anjou, duque de Calabria, nieto; Juan de Prades, conde de Prades y Fernando de Trastámara, infante de Castilla.

El compromiso de Caspe que resolvió la cuestión es considerado como uno de los hitos más importantes de la historia de Aragón”. La solución adoptada a finales de junio de 1412, fue un ejemplo de ecuanimidad, concordia entre los pueblos y acierto político, porque resolvió pacíficamente el vacío monárquico. Fue políticamente modélica si se compara con situaciones similares europeas que arrastraron un período de guerras y enfrentamientos fratricidas.

En la Corona de Aragón el derecho de la sucesión al trono se basaba primordialmente en la «costumbre» (o razón natural); con lo que, al no existir ninguna disposición por escrito sobre el particular, los testamentos reales y algunas manifestaciones esporádicas de derecho hereditario habían llegado a conformar un sentimiento colectivo acerca de la cuestión. Ni en la legislación aragonesa, ni en la catalana o valenciana, constaba ordenamiento alguno que regulara explícitamente la sucesión real. Las únicas disposiciones legales daban por supuesta la legítima designación y se ocupaban exclusivamente de los actos referentes a la coronación y juramento.

Pero, en esta ocasión, faltaba continuidad en la ocupación directa del trono. Si hasta la fecha en los testamentos de los reyes se hacía constar la persona a la que correspondían los reinos y tierras de la Corona, el del rey Martín no resolvía la cuestión, pues en el único testamento conservado dejaba heredero universal a su hijo Martín de Sicilia, fallecido antes que él, y, en su defecto, a sus descendientes, sólo que el rey de Sicilia únicamente tenía un hijo bastardo, condición que le excluía automáticamente del trono.

La cuestión se debatió en Caspe. De los nueve compromisarios elegidos para emitir su juicio, los tres aragoneses, dos valencianos y un catalán se inclinaron por el varón más próximo procreado en legítimo matrimonio y unido asimismo por grado de consanguinidad al rey Martín, prevaleciendo en general y definitivamente la proximidad de grado sobre la masculinidad o feminidad del parentesco; el elegido fue Fernando de Trastámara.

El Papa Luna y de San Vicente Ferrer.

Además de la especial actuación del jurista aragonés Berenguer de Bardaxí en los negocios de la sucesión, generosamente recompensado por Fernando de Trastámara una vez elegido y reconocido como rey legítimo, otras dos personalidades destacaron en el desarrollo del célebre Compromiso: don Pedro de Luna y San Vicente Ferrer.

Íntimamente ligada a la actuación del papa aragonés está la figura de San Vicente Ferrer, quién basándose en su autoridad moral tuvo el honor de formar parte de los nueve «hombres justos» de Caspe, y de ser el encargado de proclamar y hacer pública la elección del nuevo rey, así como de comunicarla al interesado. El santo valenciano vio siempre en don Fernando de Trastámara un colaborador eficaz de sus

sermones contra los judíos de la Corona y un servidor incondicional de los intereses de Benedicto XIII, a quien obedeció sin miramientos hasta que Fernando I decretara la sustracción a la obediencia del papa Aragonés de Aviñón en 1416.

La solución del Compromiso

La Concordia de Alcañiz de febrero de 1412, regulaba en 28 capítulos el procedimiento a seguir en la elección del nuevo monarca. Respecto a los nueve jueces, debían representar proporcionalmente a Aragón, Valencia y Cataluña; trasfiriéndoles plenos poderes y amplias facultades para obrar en consecuencia, de manera que sirviera la decisión tomada como mínimo por seis de ellos, siempre que hubiese al menos uno de cada reino.

Los compromisarios se encerraron finalmente en concilio sucesorio el 17 de abril con absoluta reserva en sus deliberaciones, escuchando a los procuradores y abogados de los candidatos. Fernando de Castilla obtuvo seis de los nueve votos: los tres aragoneses, los dos valencianos de los hermanos Ferrer, y el catalán de Bernart Gualbes; al menos, pues, uno de cada uno de los tres reinos.

La sentencia de Caspe complació desigualmente en Aragón, Valencia y Cataluña. El 28-VI-1412, en la iglesia mayor de la villa, San Vicente Ferrer leyó públicamente el acta de la elección, culminando un episodio de la historia de Aragón que sirvió para introducir en la Corona una nueva dinastía en la persona de Fernando I de Trastámara.

Propuesta

Dada la importancia de los hechos a rememorar y estudiar, la implicación del Reino de Valencia en ellos, la importancia que tuvieron sobre nuestro territorio y la decisiva intervención de San Vicente Ferrer en el Compromiso, proponemos:

1.- Que la Institució Alfons el Magnànim declare el año 2012 como “Año Vicente Ferrer” lo que subrayará los estudios de esta figura, su obra, su actividad política y religiosa y su trascendente presencia en nuestra historia.

2.- Celebrar el Congreso Internacional del año 2012 dedicándolo al estudio del santo y del Compromiso de Caspe que cambió la historia de la Corona de Aragón.

Valencia, 29 de septiembre de 2011